Mikael Hidén

PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA 9.6.2020 KELLO 10.30
HE 23/20 vp laeiksi sähköajoneuvojen latauspisteistä ja latauspistevalmiuksista rakennuksissa sekä rakennusten automaatio- ja ohjausjärjestelmistä ja maankäyttö- ja rakennuslain 126 §:n muuttamisesta

Esityksen keskeisenä tarkoituksena on perustelujen mukaan kahden aikaisemman energiatehokkuudesta annetun direktiivin muuttamisesta annetun ns. EPBD-2018 direktiivin velvoitteiden kansallinen täytäntöönpano mahdollisimman tarkoituksenmukaiselle tavalla. Tavoitteena perustelujen mukaan on edistää rakennusten automaatio- ja ohjausjärjestelmien yleistymistä rakennuksissa ja lisätä sähköjoneuvojen latauspisteitä ja lataupistevalmiuksia rakennuksissa. Perusteluihin sisältyy laajahko suhdetta perustuslakiin ja säätämisjärjestystä koskeva jakso, jossa lähinnä käsitellään omaisuuden suojaan, ympäristövastuuseen ja kotirauhan suojaan liittyviä kysymyksiä.

Vain nämä kysymykset näyttäisivätkin esityksessä ansaitsevan huomiota perustuslain kannalta. Kotirauhan suojan kannalta ehdotuksesa on merkittävä vain 18 §:n säännös, joka koskee viranomaisen oikeutta tehdä tarkastuksia. Kun säännöksessä kielletään tarkastusten ulottaminen pysyväisluonteiseen asumiseen käytettäviin tiloihin ja tarkastuksessa edellytetään noudatettavaksi hallintolain 39 §:n säännöksiä, ei kysymys vaadi tässä enempää tarkastelua. Esityksessä merkittävin ja säätämisjärjestysperusteluisssa myös runsassanaisesti käsitelty kysymys on omaisuuden perustuslainsuojan merkitys yleensä ja myös suhteessa vastuuta ympäristöstä koskeviin PL 20 §:n säännöksiin. Näiden kysymysten tarkasteluun perusteluissa ja esitettyihin päätelmiin voidaan yleensä yhtyä.

Perustelujen toteamus, jonka mukaan ehdotuksessa on kysymys omaisuuden käyttörajoituksista, on sinänsä paikallaan perusoikeusargumentaation yleisen kielenkäytön kannalta. Tässä ei kuitenkaan ole niinkään kysymys rajoituksista siihen, mitä omistaja voi omaisuudelleen tehdä, vaan omistajalle omaisuuden käyttämisessä ja pitämisessä asetetuista velvoitteista (jotka tietysti rajoittavat omistajan vapautta omaisuuden hyväksikäyttämisessä). Perusteluissa on myös todettu, että omaisuuden suojaan puuttumisen hyväksyttävyyden arvioinnissa on merkitystä sillä, miten tuntuvasti puuttumisen rajoittavat vaikutukset kohdistuvat luonnollisen henkilön omaisuuden suojaa nauttivaan etuun joko suoraan tai oikeushenkilön omaisuuteen kohdistuvastan toimenpiteestä aiheutuvana välillisenä vaikutuksena oikeushenkilön takana olevan luonnollisen henkilön taloudelliseen etuun. Perusteluissa on myös erikseen tarkasteltu ympäristövastuuta koskevan PL 20 §;n säännöksen 1 momentin ja 2 momentin merkitystä omaisuuden suojaan kajoamisen hyväksyttävyyttä arvioitaessa. Perusteluissa on kiinnitetty huomiota myös velvoitteiden voimaantuloaikoihin ja niiden merkitykseen rajoitusten kohteeksi joutuvien mahdollisuuksille varautua tulossa oleviin velvoitteisiin.

Ainoa kohta säätämisjärjestysperusteluissa, joka voisi ansaita vielä tarkastelua , on oikeasuhteisuusvaatimus. Perusoikeuksien rajoittamisesssa ei ole kyse vain siitä, että rajoitusperuste – yleinen hyvä, jonka saavuttamiseksi/hyväksi rajoittamiseen ryhdytään – on tyypiltään hyväksyttävä, vaan rajoituksen tuottaman haitan täytyy olla hyväksyttävässä suhteessa siihen edun määrään, joka rajoituksella katsotaan saavutettavan. Säätämisjärjestysperusteluissa on kyllä sivulla 73 (pitkän kappaleen keskellä) lyhyesti todettu mm., että ”olemassa oleviin rakennuksiin kohdistuvia käyttöoikeuden rajoituksia voidaan pitää välttämättöminä ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi ja ilmaston muutoksen hillitsemiseksi”. Sivulla 74 todetaan myös lakonisen lyhyesti, että ”säännösten voidaan katsoa olevan oikeassa suhteessa ilmastotavoitteen saavuttamiseksi.” Minusta kysymys ei ole olemassolevien rakennusten osalta näin helposti itsestään selvä. Vaikka perusoikeudet ovatkin yksilöiden oikeuksia eivätkä ryhmien oikeuksia , ei kysymys tässä ymmärrettävästi ole siitä, että pitäisi arvioida johonkin yksittäiseen rakennukseen tehtävien muutosten merkittävyyttä ilmastotavoitteiden saavuttamisessa. Kysymys on siitä, kuinka merkittävänä tietynlaisiin olemassaoleviin rakennuksiin tehtävien tietynlaisten muutosten toteuttamista voidaan pitää ilmastotavoitteiden kannalta ja onko näin

saavutettava yleinen etu asianmukaisessa suhteessa suhteessa ko. rakennustenomistajille aiheutuvaan haittaan. Vaikka kysymys ansaitsisi enemmän huomiota kuin esityksessä on nyt osoitettu, totean kuitenkin, etten ole havainnut esityksessä sellaista kohtaa tai sisältöä, joka tekisi esityksen tässä suhteesa perustuslain kannalta ongelmalliseksi. Syynä voi tietysti olla sekin, että en kunnolla tiedä, millaisia lain soveltamistilanteita käytännössä voi esiintyä.

(Asian ulkopuolelta: Lakiehdotusten rinakkaisteksteissä on maankäyttö- ja rakennuslain 126 §:n muutosehdotukseen jäänyt kielivirhe, jota ei ole esityksen varsinaisessa lakiehdotuksessa. Lopullinen lakiteksti luultavasti – ja toivottavasti – syntyy itse esityksessä olevan tekstin pohjalta.)